

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ЕРЕВАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
YEREVAN STATE UNIVERSITY

Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոն
Центр педагогики и развития образования
Center of Pedagogy and Education Development

«Կրթությունը 21-րդ դարում»
Գիտամեթոդական միջազգային գրախոսվող հանդես

Թիվ 1(5), 2021
Երևան

«Образование в XXI веке»
Международный научно-методический рецензируемый журнал

Номер 1(5), 2021
Ереван

«Education in the 21st Century»
International Scientific-Methodical Review

No 1(5), 2021
Yerevan

«ԿԸԹՈՒԹՅՈՒՆԸ 21-ԸԴ ԴԱՐՈՒՄ» գիտամեթոդական միջազգային գրախոսվող հանդեսն ընդգրկված է ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության ԲՈԿ-ի կողմից երաշխավորված ասենախոսությունների հիմնական արդյունքների և դրույթների հրատարակման համար ընդունելի պարբերական գիտական հրատարակությունների ցուցակում:

Международный научно-методический рецензируемый журнал «ОБРАЗОВАНИЕ В XXI ВЕКЕ» включен в перечень периодических научных публикаций, рекомендованных ВАК Министерства образования, науки, культуры и спорта РА, в которых публикуются основные научные результаты диссертаций.

"EDUCATION IN THE 21ST CENTURY" international scientific-methodical peer-reviewed journal is included in the list of regular scientific publications where the main results and provisions of dissertations acceptable for publication are guaranteed by the Supreme Certifying Committee of the Ministry of Education, Science, Culture and Sports of the Republic of Armenia.

Գիտամեթոդական միջազգային գրախոսվող հանդեսը տպագրվում է Երևանի պետական համալսարանի Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնի գիտական խորհրդի երաշխավորությամբ:

Международный научно-методический рецензируемый журнал издается по рекомендации Ученого совета Центра педагогики и развития образования Ереванского государственного университета.

The international scientific-methodical reviewed journal is published by the recommendation of the Scientific Council of the Center of Pedagogy and Education Development, Yerevan State University.

Հանդեսը տպագրվում է ամերիկահայ բարերարներ տեր և տիկին Արմեն և Սալբի Սոսիկյանների մեկենասությամբ:

Журнал издается при финансовой поддержке армянских благотворителей Армена и Салби Сосилян.

The review is published by the financial support of Armenian benefactors Mr. and Ms. Armen and Salbi Sosikyans.

Հանդեսի խմբագրական խորհրդի կազմը՝

Գլխավոր խմբագիր՝

Հարությունյան Ն. Կ.

մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., ԵՊՀ, ՀՀ

Գլխավոր խմբագրի տեղակալ՝

Մարդոյան Ռ. Ա.

մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., ԵՊՀ, ՀՀ

Խմբագրակազմ՝

Ազարյան Ռ. Ն.

մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., ՀՊՄՀ, ՀՀ

Բերմուս Ա. Գ.

մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., Դոնի Ռոստովի

Գրիգորյան Ա. Կ.

Հարավային դաշնային համալսարան, ՌԴ

Գևորգյան Պ. Հ.

ֆիզմաթ գիտ. թեկնածու, դոցենտ, ԵՊՀ, ՀՀ

Ժուկ Ա. Ի.

մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., Բելառուսի

Լոդատկո Ե. Ա.

պետական մանկ. համալսարան, Բելառուս

Խառաձե Ե. Մ.

մանկ. գիտ. դոկտոր, դոցենտ, Ջավախիշվիլու
անվան Թբիլիսիի պետական համալսարան,
Վրաստան

Կարապետյան Ի. Կ.

մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., ՀՊՄՀ, ՀՀ

Կոնդրաշովա Լ. Վ.

մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., Չերկասի ազ-

Հոպֆներ Յ.

գային համալսարան, Ուկրաինա
մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., Գրացի համալ-
սարան, Ավստրիա

Մադալինսկա-Միչալսկ Ի.

մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., Վարշավայի հա-
մալսարան, Լեհաստան

Պետրոսյան Հ. Հ.

մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., ԲՊՀ, ՀՀ

Պլաչինդա Տ. Մ.

մանկ. գիտ. դոկտոր, դոցենտ, Ազգային
ավիացիոն համալսարան, ք. Կրասնովոդնե-
կի, Ուկրաինա

Պոդինովա Լ. Ս.

մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., ՄՄՊՀ, ՌԴ

Սիմոնյան Ա. Հ.

պատմ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., ՀՀ ԳԱԱ թղթ.
անդամ, ԵՊՀ, ՀՀ

Редакционный совет научного журнала:

Главный редактор:

Арутюнян Н.К. доктор пед. наук, проф., ЕГУ, РА

Заместитель главного редактора:

Мардоян Р.А. доктор пед. наук, проф., ШГУ, РА

Члены редакционного совета:

Азарян Р.Н. доктор пед. наук, проф., АГПУ, РА

Бермус А.Г. доктор пед. наук, проф., Академия психологии и педагогики Южного федерального университета, г. Ростов-на-Дону, РФ

Геворгян П.Г. доктор пед. наук, проф., ВГУ, РА

Григорян А.К. канд. физ.-мат. наук, доцент, ЕГУ, РА

Жук А.И. доктор пед. наук, проф.,
Белорусский государственный педагогический университет им. М. Танка, Беларусь

Карапетян И.К. доктор пед. наук, проф., АГПУ, РА

Кондрашова Л.В. доктор пед. наук, проф., Черкасский национальный университет им. Б. Хмельницкого, Украина

Лодатко Е.А. доктор пед. наук, проф., Черкасский национальный университет им. Б. Хмельницкого, Украина

Мадалинска-Мичалак И. доктор пед. наук, проф., Варшавский университет, Польша

Петросян Г.Г. доктор пед. наук, проф., ГУ им. В. Брюсова, РА

Плачинда Т.С. доктор пед. наук, доцент, Национальный авиационный университет, г. Крапивницкий, Украина

Подымова Л.С. доктор пед. наук, проф., МПГУ, РФ

Симонян А.Г. доктор ист. наук, проф., ЕГУ, член-корреспондент НАН РА, РА

Харадзе Е.М. доктор пед. наук, доцент, Тбилисский государственный университет им. И. Джавахишвили, Грузия

Хопфнер Й. доктор пед. наук, проф., Грацский университет, Австрия

Editorial board of the scientific review:

Editor-in-Chief:

Harutyunyan N. K. Doctor of Sciences, Prof., Yerevan State University, RA

Deputy Chief Editor:

Mardoyan R. A. Doctor of Sciences, Prof., Shirak State University, RA

Members of Editorial Board:

Azaryan R. N. Doctor of Sciences, Prof., Armenian State Pedagogical University after Kh. Abovyan, RA

Bermus A. G. Doctor of Sciences, Prof., Southern Federal University, Rostov-on-Don, RF

Gevorgyan P. H. Doctor of Sciences, Prof., Vanadzor State University after Hovhannes Tumanyan, RA

Grigoryan A. K. PhD., Associate Professor, Yerevan State University, RA

Hopfner J. Doctor of Sciences, Prof., University of Graz, Austria

Karapetyan I. K. Doctor of Sciences, Prof., Armenian State Pedagogical University after Kh. Abovyan, RA

Kharadze E. M. Doctor of Sciences, Associate Prof., Tbilisi State University after I. Javakhishvili, Georgia

Kondrashova L. V. Doctor of Sciences, Prof., Cherkasy National University after B. Khmelnytsky, Ukraine

Lodatko E. A. Doctor of Sciences, Prof., Cherkasy National University after B. Khmelnytsky, Ukraine

Madalinska-Michalak J. Doctor of Sciences, Prof., University of Warsaw, Poland

Petrosyan H. H. Doctor of Sciences, Prof., Brusov State University, RA

Plachynda T. S. Doctor of Sciences, Associate Prof., National Aviation University, Krapivnitsky, Ukraine

Podymova L. S. Doctor of Sciences, Prof., Moscow Pedagogical State University, RF

Simonyan A. H. Doctor of Sciences, Prof., Yerevan State University, Corresponding Member of NAS of the RA

Zhuk A. I. Doctor of Sciences, Prof., Belarusian State Pedagogical University after M. Tank, Belarus

**Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
Երևանի պետական համալսարանի Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոն**

**Основатель и издатель:
Центр педагогики и развития образования
Ереванского государственного университета**

**Founder and Publisher:
Center of Pedagogy and Education Development of
Yerevan State University**

Խմբագրության հասցեն՝
ՀՀ, 0025, Երևան, Արշակունյաց 52ա, ԵՊՀ
Մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոն:

Адрес редакции:
Республика Армения,
0025, Ереван,
ул. Абовяна 52а, Центр
педагогики и развития
образования ЕГУ.

Editorial address: Armenia,
0025, Yerevan, Abovyan
str., 52a, Center of
Pedagogy and Education
Development of YSU.

Հեռ.՝ (060) 71-06-16

Тел.: (060) 71-06-16

Tel: (060) 71-06-16

Էլ. կայք՝
publications.yasu.am
publishing.yasu.am

Эл.адрес:
publications.yasu.am
publishing.yasu.am

Webpage:
publications.yasu.am,
publishing.yasu.am

Էլ. փոստ՝
education21@yasu.am

Эл.почта:
education21@yasu.am

E-mail:
education21@yasu.am

Տպաքանակը՝ 100
Հանձնված է շարվածքի՝
17.05.2021
Հանձնված է տպագրության՝ 17.06.2021

Число печати: 100
Включено в раздел:
17.05.2021
Сдано в печать:
17.06.2021

Printout: 100
Submitted to the section:
17.05.2021
Submitted to the printing:
17.06.2021

Խմբագրությունը կարող է հրապարակել նյութեր՝ համախոս չլինելով հեղինակների տեսակետներին:

Редакция может публиковать материалы, не соглашаясь с мнением авторов.

Authors' ideas may not necessarily coincide with those of the editorial office.

Հանդեսի պատասխանատու քարտուղար՝

Լուսինե Հայրապետյան
մանկ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ,
Երևանի պետական համալսարան,
Հայաստան

Սույն համարի գրախոսները՝

Ազարյան Ռ.	մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., ՀՊՄՀ, ՀՀ
Ալեքսանյան Ա.	մանկ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ, ԵՊՀ, ՀՀ
Աշիկյան Ա.	մանկ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ, ԵՊՀ, ՀՀ
Ասատրյան Ս.	մանկ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ, ԵՊՀ, ՀՀ
Ավետիսյան Մ.	մանկ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ, ԵՊՀ, ՀՀ
Արզումանյան Ա.	բան. գիտ. թեկնածու, դոցենտ, ԵՊՀ, ՀՀ
Խաչատրյան Ռ.	բան. գիտ. թեկնածու, դոցենտ., ԲՊՀ, ՀՀ
Կարապետյան Ի.	մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., ՀՊՄՀ, ՀՀ
Հակոբյան Գ.	մանկ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ, ՀՊՄՀ, ՀՀ
Հայրապետյան Լ.	մանկ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ, ԵՊՀ, ՀՀ
Հովհաննիսյան Ա.	մանկ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ, ՀՊՄՀ, ՀՀ
Հովհաննիսյան Կ.	կենսաբ. գիտ. թեկնածու, ասիստենտ, ԵՊՀ, ՀՀ
Հովհաննիսյան Մ.	բան. գիտ. թեկնածու, ասիստենտ, ԵՊՀ, ՀՀ
Ղազարյան Ա.	մանկ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ, ԵՊՀ, ՀՀ
Ղուկասյան Լ.	մանկ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ, ՇՊՀ, ՀՀ
Մարդոյան Ռ.	մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., ՇՊՀ, ՀՀ
Միքայելյան Տ.	բան. գիտ. թեկնածու, դոցենտ, ՀՊՄՀ, ՀՀ
Չատինյան Ա.	մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., ՀՖԿՍՊԻ, ՀՀ
Պետրոսյան Հ.	մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., ԲՊՀ, ՀՀ
Սահակյան Լ.	մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ., ԵրՊԲՀ, ՀՀ

Ամսագրում ներառված հոդվածներում արտահայտված մտքերի ու գաղափարների հեղինակային իրավունքը պատկանում է հոդվածի հեղինակ(ներ)ին. նա է (նրանք են) պատասխանատու հոդվածում առկա մտքերի ձևակերպման, ինչպես նաև բովանդակության համար:

Ответственный секретарь журнала:

Айрапетян Лусине

кандидат пед. наук, доцент ,

Ереванский государственный университет, РА

Авторы данного номера:

Аветисян М.	канд. пед. наук, доцент, ЕГУ, РА
Азарян Р.	доктор пед. наук, проф., АГПУ, РА
Айрапетян Л.	канд. пед. наук, доцент, ЕГУ, РА
Акопян Г.	канд. пед. наук, доцент, АГПУ, РА
Алексян А.	канд. пед. наук, доцент, ЕГУ, РА
Арзуманян А.	канд. фил. наук, доцент, ЕГУ, РА
Асатрян С.	канд. пед. наук, доцент, ЕГУ, РА
Ашикян А.	канд. пед. наук, доцент, ЕГУ, РА
Гукасян Л.	канд. пед. наук, доцент, ШГУ, РА
Казарян А.	канд. пед. наук, доцент, ЕГУ, РА
Карапетян И.	доктор пед. наук, проф., АГПУ, РА
Мардоян Р.	доктор пед. наук, проф., ШГУ, РА
Микаелян Т.	канд. фил. наук, доцент, АГПУ, РА
Оганнисян А.	канд. пед. наук, доцент, АГПУ, РА
Оганнисян К.	канд. биол. наук, ассистент, ЕГУ, РА
Оганнисян М.	канд. фил. наук, ассистент, ЕГУ, РА
Петросян Г.	доктор пед. наук, проф., ГУ им. В. Брюсова, РА
Саакян Л.	доктор пед. наук, проф., ЕГМУ, РА
Хачатрян Р.	канд. пед. наук, доцент, ГУ им. В. Брюсова, РА
Чатинян А.	доктор пед. наук, проф., ГИФКСА, РА

Авторские права на идеи и мысли, выраженные в статьях журнала, принадлежат автору/авторам статьи, которые несут ответственность за формулировку и содержание статьи.

Executive secretary of the Journal:

Lusine Hayrapetyan,
PhD., Associate Prof.,
Yerevan State University, RA

The reviewers of this volume:

Aleksanyan A.	PhD, Associate Prof, YSU, RA
Ashikyan A.	PhD, Associate Prof, YSU, RA
Arzumanyan A.	PhD, Associate Prof, YSU, RA
Avetisyan M.	PhD, Associate Prof□, YSU, RA
Azaryan R.	Doctor of Sciences, Prof., ASPU, RA
Asatryan S.	PhD, Associate Prof., YSU, RA
Chatinyan A.	Doctor of Sciences, Prof., ASIPCS, RA
Ghazaryan A.	PhD, Associate Prof., YSU, RA
Ghukasyan L.	PhD, Associate Prof□, SHSU, RA
Hakobyan G.	PhD, Associate Prof., ASPU, RA
Hayrapetyan L.	PhD, Associate Prof., YSU, RA
Hovhannisyan A.	PhD, Associate Prof., ASPU, RA
Hovhannisyan K.	PhD, Assistant, YSU, RA
Hovhannisyan M.	PhD, Assistant, YSU, RA
Karapetyan I.	Doctor of Sciences, Prof., ASPU, RA
Khachatryan R.	PhD, Associate Prof, YSU, RA
Mardoyan R.	Doctor of Sciences, Prof., SHSU, RA
Mikaelyan T.	PhD, Associate Prof., ASPU, RA
Petrosyan H.	Doctor of Sciences, Prof., Brusov SU, RA
Sahakyan L.	Doctor of Sciences, Prof., YSMU, RA

The copyright to the ideas and thoughts expressed in the articles contained in the journal belong to the author(s) of the article, and he/she (they) is (are) responsible for the formulation and content of the article.

ԲԱԺԻՆ 1. ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ.....	14
РАЗДЕЛ 1: ТЕОРИЯ ПЕДАГОГИКИ	14
SECTION 1: THEORY OF PEDAGOGY	14
Արրահայնյան Անի	
ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐՆ ՈՒ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ	14
Խաչատրյան Ռոբերտ, Մովսիսյան Տարև	
ՀՀ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱԿԻ ԱՊԱՀՈՎՄԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԻ ԶԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՆԱԽԱԴՐՅԱԼՆԵՐԸ	20
Слюсаренко Нина Витальевна, Кохановская Елена Викторовна	
РОЛЬ ЦИФРОВОГО ИНТЕЛЛЕКТА И ЕГО СОСТАВЛЯЮЩИХ В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ	33
Aleksanyan Ashot, Nemanikhina Valentina	
CIVIC EDUCATION OF YOUTH IN THE CONDITIONS OF THE EURASIAN INTEGRATION OF RUSSIAN SOCIETY	41
ԲԱԺԻՆ 2. ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ ԵՎ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ	55
РАЗДЕЛ 2: ОБУЧЕНИЕ И ВОСПИТАНИЕ	55
SECTION 2: TEACHING AND UPBRINGING	55
Անտոնյան Լիլիթ	
ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ-ՀԱՂՈՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՅՈՒՄ.....	55
Ասատրյան Սամվել, Թադևոսյան Արթուր	
ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ՎԵՔԶՄԱՄԿԱՐԳԻ ԿԻՐԱՌՄԱՍԲ ՆՈՐԱՐԱՐ ԳՈՐԾԻՔ ՆԱԽԱԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԻՔԻ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՀԵՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔՈՒՄ.....	64
Եզանյան Գայանե, Քիլերճեան Պեթրի	
ՄԵԴԻԱԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՈՒՄ	71
Ղազարյան Ֆրունզ, Խաչատրյան Սաթենիկ	
ԱՇԽԱԵՐՏՆԵՐԻ ԱՌՈՂՋՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱՌՈՂՋ ԱՊՐԵԼԱԿԵՐՊԻ ՍՈՒՔԵԿՏԻՎ ԳՆԱՀԱՏԱԿԱՆԸ՝ ԸՍՏ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅԱՆ	80
Պետրոսյան Հայկ	
ԴԱՄԱՎԱՆԴՄԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՊՐՈՖԵՍԻՈՆԱԼԻԶՄԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ.....	88
Железнова Татьяна	
ЗДОРОВЬЕСБЕРЕГАЮЩАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ УЧИТЕЛЕЙ ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ	96
Карапетян Игорь Карапетович, Кузина Оксана Михайловна	
ТЕХНОЛОГИЯ ОРГАНИЗАЦИИ ДОСУГА ТРУДНЫХ ДЕТЕЙ.....	104
Перерва Виктория	
МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЯ БИОЛОГИИ	109
Hnatenko Tamara	
STAGES OF FORMATION OF BASIC CONCEPTS OF DISTANCE LEARNING	118

Lysenko Nataliia	
INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE SYSTEM OF TRAINING OF PHARMACY SPECIALISTS	125
Suntsova Alexandra	
ON DEFINING AN INCLUSIVE LEARNING ENVIRONMENT	131
Vovk Olena Ivanivna	
ENHANCING LISTENING COMPREHENSION COMPETENCE: THEORETICAL PREMISES AND PROCEDURE	135
Zadkova Elena, Brodova Olesia	
FORMATION OF FUTURE PILOT'S READINESS TO SOLVE PROBLEM SITUATIONS BY UPDATING COMMUNICATIVE SKILLS.....	145
ԲԱԺԻՆ 3. ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ՄԵԹՈՂԻԿԱ	154
РАЗДЕЛ 3:МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ	154
SECTION 3: TEACHING METHODICS	154
Արզումանյան Արմենուհի	
ԽԻԿ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՄԵԹՈՂԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ	154
Հովհաննիսյան Մերի	
ԿԱԽՅԱԼ ԴԵՐԲԱՅՆԵՐԻ (ՁԵՎԱԲԱՅՆԵՐԻ) ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԵՐԵՆՈՒՄ	162
ԲԱԺԻՆ 4. ՀՍՏՈՒԿ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ	172
РАЗДЕЛ 4: СПЕЦИАЛЬНАЯ ПЕДАГОГИКА	172
SECTION 4: SPECIAL PEDAGOGY.....	172
Баласанян Гаяне	
РЕЗУЛЬТАТЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ЭКСПЕРИМЕНТА ПО РАЗВИТИЮ УМЕНИЙ И НАВЫКОВ САМООБСЛУЖИВАНИЯ У ДЕТЕЙ С ТЯЖЕЛОЙ СТЕПЕНЬЮ УМСТВЕННОЙ ОТСТАЛОСТИ В СПЕЦИАЛИЗИРОВАННОМ ДЕТСКОМ ДОМЕ	172
Меликян Лусине	
ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ ОРГАНИЗАЦИИ И ПРОВЕДЕНИЯ РАБОТ ПО ПРОФИЛАКТИКЕ БЛИЗОРУКОСТИ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ.....	177
Ягубян Ирина	
ОБОСНОВАНИЕ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ И ПРАКТИЧЕСКИХ АСПЕКТОВ ФОРМИРОВАНИЯ ХОЗЯЙСТВЕННО-БЫТОВЫХ И ТРУДОВЫХ УМЕНИЙ И НАВЫКОВ У ГЛУБОКО УМСТВЕННО ОТСТАЛЫХ ДЕТЕЙ	182
Яйлоян Анна, Сукиасян Аида	
К ВОПРОСУ СОЗДАНИЯ ПРЕДПОСЫЛОК СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ ДЕТЕЙ С НАРУШЕНИЯМИ В РАЗВИТИИ.....	186
ԲԱԺԻՆ 5. ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏԱՃՅՈՒՂԵՐ	191
РАЗДЕЛ 5: НАУЧНЫЕ ОТРАСЛИ ПЕДАГОГИКИ.....	191
SECTION 5: SCIENTIFIC BRANCHES OF PEDAGOGY.....	191
Աշիկյան Արմենուհի	
ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՄՈՏԵՅՈՒՄ ԿՈՆՖԼԻԿՏՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՄԱՆԸ.....	191

Ղազարյան Արևիկ

ԹՎԱՅԻՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺ-ԱՆՏՐՈՊՈՒԼՈԳԻ ՊԱՀԱՆՁԱՐԿՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԱՇԽԱՍԱՇՈՒԿԱՅՈՒՄ..... 198

Аветисян Мери

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ УПРАВЛЕНИЯ СИСТЕМАМИ ВЫСШЕГО
ОБРАЗОВАНИЯ ФРАНЦИИ И ГРЕЦИИ 206

Григорян Александр Константинович

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СИСТЕМ АККРЕДИТАЦИИ
ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ И РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН..... 213

ԲԱԺԻՆ 6. ՀԱՅ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԱՏՔԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ..... 218

РАЗДЕЛ 6: ИСТОРИЯ АРМЯНСКОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ МЫСЛИ..... 218

SECTION 6: HISTORY OF ARMENIAN PEDAGOGICAL THOUGHT 218

Հարությունյան Նազիկ, Բաղդասարյան Վիկտորիա

ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՓԻԼՒՍՈՓԱՅԱԿԱՆ
ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐՆ ԱՆՋԻ ԻՆՔԼԱՃԱՆԱԶՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻՆ ԵՎ ԴԲԱՆՑ ԿՐՈՆԱԿԱՆ
ՄԵԿՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ..... 218

ԲԱԺԻՆ 7. ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՅԱՆ ԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ..... 226

РАЗДЕЛ 7: ОБРАЗОВАНИЕ В ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ..... 226

SECTION 7: EDUCATION IN THE FOREIGN COUNTRIES 226

Кузьменко Василий Васильевич, Солодовник Анастасия Александровна

ТЕХНИКО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА СПЕЦИАЛИСТОВ МОРСКОГО
ТРАНСПОРТА В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ
ПАНДЕМИИ..... 226

Позняк Александра, Елена Гуртовая

ТРЕБОВАНИЯ РАБОТОДАТЕЛЕЙ К КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГОВ-МОЛОДЫХ
СПЕЦИАЛИСТОВ 234

Сафонова Татьяна Витальевна, Широкоград Ирина Ивановна,

Денискина Венера Закировна, Астахова Татьяна Александровна,

Ванина Анжела Валериевна

ИНКЛЮЗИВНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В АГРАРНЫХ ВУЗАХ: ПРОБЛЕМЫ И
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ 242

ԲԱԺԻՆ 8. ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ..... 249

РАЗДЕЛ 8: ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПСИХОЛИГИЯ..... 249

SECTION 8: PEDAGOGICAL PSYCHOLOGY..... 249

Сагынбаев Эмиль Кадырбекович, Шерматова Айида Гапуровна

ВЛИЯНИЯ РОЛЕВЫХ ИГР НА ФОРМИРОВАНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ
МЕХАНИЗМОВ, В ОСОБЕННОСТИ ВОЛИ, У ДЕТЕЙ В РАННЕМ ВОЗРАСТЕ 249

ԲԱԺԻՆ 9. ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ.....	254
РАЗДЕЛ 9:СОЦИАЛЬНАЯ ПЕДАГОГИКА.....	254
SECTION 9: SOCIAL PEDAGOGY.....	254
Խրոպուզյան Անահիտ	
ՁԱԽԼԻԿՈՒԹՅԱՆ ԴՐՍԵՎՈՐՄԱՆ ԿԵՆՍԱԳԵՆԵՏԻԿԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ.	
ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	254
ԲԱԺԻՆ 10. ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ	261
РАЗДЕЛ 10: УПРАВЛЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЕМ.....	261
SECTION 10: EDUCATION MANAGEMENT.....	261
Կարապետյան Սվետլանա	
ՌԻՄԿԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՀ ԲՈՒՀԵՐԻ	
ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ	261

ON DEFINING AN INCLUSIVE LEARNING ENVIRONMENT

Suntsova Alexandra

Udmurt State University, Russia

Introduction. Implementing inclusive education is a systemic innovation that covers major areas of educational organizations' activities. This innovation is based on the current social policy of the state, it is legislated as the one providing equal access to education for all learners, taking into account the diversity of their special needs and unique capabilities. However, inclusive education development is characterized by a high degree of instability and uncertainty of its semantic, conceptual, and technological components. The concept of inclusion itself has not yet been thoroughly investigated as a constructive idea in Russian society, both at the level of theoretical understanding and at the level of professional self-awareness of practicing educators. It can be said that this concept is being explored through trial and error. This arises from the lack of theoretical and methodological basis, absence of a unified approach, strategy and model for implementing inclusive practices with due regard to the unique ways the Russian education system develops. It is critical to shape an inclusive approach which would give a scientific and theoretical basis for studying and modeling a learning environment. It is also necessary to formulate reasonable, experimentally verified guidelines and ways to organize inclusive practices in educational organizations.

The research problem. In scientific and methodological literature, inclusion is mostly presented as a philosophical idea, a strategy of social and education policy, a set of features that characterize the idea of inclusion, but not as a well-defined category of pedagogy. "As inclusion is interpreted in different ways, it is difficult to formulate a universal definition, this is why different and often contradictory ways of its practical implementation emerge." [7, 1259]. In real life, all aspects of education are accumulated in the educational setting, and the changes are reflected there. Transforming learning environment in a way that would include children with special needs involves many aspects, some of which are discussed in the works by N. A. Myodova, L. E. Oltarzhevskaya, O. S. Panfyrova and others. However, the scientific definition of inclusive environment as an integral whole, a systematic object of study and a scheme to be implemented is yet to be provided.

Analysis of current research and publications related to the problem. The scientific sources show that inclusive education may be interpreted in a narrow way and broadly. In a narrow sense, inclusion is considered only as inclusion of children with special needs into the mainstream education process, with the necessary accessibility conditions provided (N. N. Malofeev, N. M. Nazarova, V. I. Lubovsky). In a broad sense, inclusive education is studied in the context of social justice, shared worldview, values of democracy and equal access to cultural legacy [8]. It is understood as developing a system of general education that overcomes labeling children according to their social status and abilities [1]; education with conditions that provide full participation, high-quality education and support for everyone [2]. We share the approach of L. Florian and N. Linklater who see inclusion as the development of alternative pedagogy which includes finding strategies to support each student in such a way that everyone can participate in community activities [5]. On the part of the teacher, this involves overcoming stereotypical attitudes towards children based on their abilities and giving flexible responses to situations of trust-based communication [4]. This can be achieved through implementing inclusive practices into learning environments and applying the main principles, requirements, and tactics that are necessary to let various groups of students participate in learning and social activities together.

The research purpose conducted within the framework of the article is to identify the key theoretical and methodological concepts of the inclusive approach to modeling the

environment of an educational organization and to formulate a definition of an inclusive learning environment on their basis.

The scientific novelty of the research lies in offering methodological guidelines for researching and modeling inclusion in an educational organization and defining an inclusive learning environment at two levels (the level of values and concepts and the operational level).

Keywords: inclusive education, learning environment, inclusive learning environment, inclusive pedagogical process.

There are different approaches to studying the concept of learning environment. It can be seen as the network of global knowledge together with information and communication systems; the learning setting of a certain state or region; a way to characterize different levels of education; and the environment of an educational organization. Bearing in mind that these aspects are interconnected, the primary focus of this paper is on analyzing the environment of an educational organization.

The existing scientific definitions of learning environment are not controversial and can complement one another. Most of them are close to V. A. Yasvin's interpretation. He sees environment as "a system of influences and conditions of personality formation, as well as opportunities for its development that social, special, and content characteristics of the setting provides" [9]. Not only can environment become a resource for development, but it can also cause deprivation if some crucial social and psychological needs of an individual are not met (E. B. Laktionova, 2010). Therefore, the focus of this study is on the quality of the environment, its integral indicators include emotional well-being and emotional security of each individual, the capability of the environment to provide a successful personal growth.

Definitions of environment usually emphasize the features that can be observed in the actual world, such as the objects that physically surround individuals and mediate their social development. Becoming involved into an environment, people absorb its culture, are influenced by it, and use the objects and resources it contains. At the same time, they determine its values, its content and the processes it includes. They change the environment so that it reflects the goals they set and develop themselves through actively interacting with the environment. Thus, understanding the concept of an "acting individual" becomes essential to the interpretation of environment.

In this respect, it is important to consider the definition of environment given by E. I. Isaev and V. I. Slobodchikov. According to them, "the very emergence and existence of a learning environment is driven by acting individuals who are involved in the educational process as bearers of the culture" [6, 420]. The environment is not something set in advance and never changing since. It begins "where a teacher meets a student. At this meeting, the acting individuals begin to design and build the learning environment together as a subject and a resource for the learning process" [6, 90].

The issue of the acting individual is particularly relevant for defining an inclusive learning environment. Implementing inclusive practices is currently associated with significant difficulties that even highly experienced teachers face. Educators need to overcome the existing behavioral patterns and absorb flexible and versatile techniques adapted to a wide range of special needs that students may have. Teachers are acting individuals who "build" the learning environment, so they need to master new ways to solve the issue of tailoring the individual "learning routes" for students in an inclusive social community.

These ideas help to outline a set of theoretical approaches to defining an inclusive learning environment:

- The learning environment of an educational organization is incorporated into that of a region and, consequently, that of a country. Its functioning depends on external factors. This means that only a systemic change will make the implementation of inclusive practices in individual educational organizations successful. However, it also has to be borne in mind that

acting individuals shape the environment. Therefore, a qualitative change in the environment is caused by adopting inclusive values and focusing on internal transformation.

- An inclusive learning environment cannot be established without forming a culture where each person's distinctions are respected. The acting individuals' commitment to accepting dissimilarities and uniqueness of each person is crucial to foster the sense of identity, openness, and positive attitude towards oneself and others. Dissimilarities are understood as characteristic features of a person that need to be taken into account in the course of interaction of any type. They are not perceived as obstacles to participating in activities or communicating with others, but as a resource for everyone's development.

- The inclusion of heterogeneous groups of students into the learning environment initiates flexibility, variability, and adaptability of its parameters if the acting individuals share suitable values and concepts. For all that, the environment not only satisfies the needs of an individual; the individual's educational and sociocultural needs are also shaped and transformed in the process of interacting with the environment and actively overcoming difficulties.

- The environment has to contain resources available to each of its members. The resources are mobilized by acting individuals through their actions for the sake of personal development. Interacting with each other, these individuals modify the environment according to their needs and ambitions.

- The environment contains resources that supply several types and levels of support for students, parents, teachers, and specialists, depending on the difficulties that arise. This support is aimed at unlocking each individual's potential, launching the process of self-improvement and thus solving any problem. Additional healthcare demands are made of the inclusive learning environment as physical and mental conditions of the students may vary.

- An environment is an intrinsically valuable, stable, and cohesive structure that is bound to time and space. However, it is also open to self-modification, and therefore it is an ever-evolving and dynamic system. Changes in the environment need to be correlated with established conventions. A balance needs to be found between the long-standing principles that have proven to be effective and innovation introduced in response to the challenges of our time and the needs of the environment's members, both social and personal. In practice, this means identifying how inclusion should be regulated in a learning environment and what its boundaries are.

Thus, the issue of determining the essence of an inclusive learning environment has at least two interconnected levels: the level of values and concepts (comprises the worldview, the culture and the inclusive values) and the operational level (comprises the practice of inclusive teaching). The first consists in implementing inclusive teaching strategies. The second specifies the criteria for an inclusive environment, according to which it operates and can be organized and evaluated.

At the level of values and concepts, an inclusive learning environment can be defined as follows: it is a part of the sociocultural environment which is actively created by the acting individuals involved in the educational process; it comprises a variety of existent and potential resources for engaging everyone in shared activities; it suggests communication adapted to specific needs and opportunities of each individual aimed at mutual development and the creation of a community based on shared culture and values.

At the operational level, the definition of inclusive learning environment involves indicating its features as a system: accessibility on the level of building construction; sufficient supply of the necessary materials and equipment for the educational process and availability of assistive technology to meet the needs of the students; constant professional support provided to the students; curriculum adaption and the use of adaptive approaches to teaching and communication; encouraging involvement and participation and ensuring that events in the environment are accessible; methodological support provided to educators; proper execution of relevant local laws that protect the rights of children and their families to fully participate in the educational process, to get the necessary support, etc.

Both levels of analysis are interconnected and aimed at identifying significant factors and objectives to adequately organize the learning process and activities that the members of an environment are engaged in. They also help to assess the degree of inclusion that an organization has achieved. In practical terms, developing methods for diagnostic assessment of inclusive practices implementation is particularly relevant. Its results will be key to moving the process forward. Today, forming global approaches to understanding inclusion in education and developing tools for its assessment are a major issue that the expert community seeks to tackle [3].

Conclusions, prospects for further research suggestions. The issue of inclusion in education is related to social justice, and its novelty and complex systematic nature require profound research into both methodological foundations for the process and its practical implementation techniques. The prospects of this study lie in rationalization of the inclusive approach to learning environment design. This approach makes it possible to develop a framework and strategies for flexible response to shifts in social situations and students' diverse needs.

К ПРОБЛЕМЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СУЩНОСТИ ИНКЛЮЗИВНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ

Сунцева Александра

Удмуртский государственный университет, Россия

Аннотация

В статье рассматриваются теоретико-методологические аспекты образовательной инклюзии. Отмечено, что среди многочисленных ракурсов исследования данной проблемы, вопрос методологического обоснования остается наименее представленным. Цель публикации – выделить методологические установки к определению инклюзивной образовательной среды как объекта научного исследования и моделирования. Акцент ставится на субъектном подходе к трактовке среды, согласно которому субъекты не только испытывают влияние объективных средовых факторов, но и совместно конструируют среду, определяют ее ценностно-содержательные и процессуальные характеристики, развиваются сами в процессе активного взаимодействия. Особое значение субъектный подход приобретает в ситуациях освоения инновационных процессов. Инклюзивное образование требует системных изменений всех параметров среды на основе следующих методологических установок: стратегия развития инклюзивной культуры, в которой различия участников уважаются и ценятся; положения о гибкости, вариативности, адаптивности параметров среды, что обусловлено гетерогенным составом обучающихся; понимание ресурсов среды как системы многоуровневой поддержки, направленной на раскрытие потенциала личности; утверждение активности самих субъектов в организации возможностей для безбарьерного взаимодействия.

Исходя из проведенного анализа, в статье дано определение инклюзивной образовательной среды: это часть социокультурной реальности, конструируемой субъектами образования как многообразие актуальных и потенциальных ресурсов для вовлечения в совместную деятельность и общение каждого согласно индивидуальным особенностям и возможностям в целях взаиморазвития, достижения культурно-ценностной общности ее участников. Данное определение требует операционализации на основе выделения параметров и критериев инклюзивности среды, в соответствии с которыми она организуется, функционирует, оценивается. В статье сделан вывод о необходимости разработки инклюзивного подхода как теоретико-методологической основы исследования и моделирования инклюзивных процессов в образовании, практическая значимость которых обусловлена потребностью практики в формировании научно выверенных стратегий и технологий достижения реальной включенности в среду участников с различными образовательными потребностями.

Ключевые слова: инклюзивное образование, образовательная среда, инклюзивная образовательная среда, инклюзивный педагогический процесс.

References:

1. Ainscow M., & Sandill A., Developing inclusive education systems: the role of organisational cultures and leadership. *International Journal of Inclusive Education*, 14(4), 401-416, doi: 10.1080/13603110802504903, 2010.
2. Alekhina S. V., Inclusive education: from politics to practice. *Psychological science and education. Psychological Science and Education*, 21(1), 136-145, doi: 10.17759/pse.2016210112, 2016 (In Russ.).

3. Alekhina S. V., & Mel'nik Y. V., & Samsonova E. V., & Shemanov A. Y., The Expert Assessing of Inclusive Process Parameters in Education. *Clinical Psychology and Special Education*, 9(2), 62–78, doi: 10.17759/cpse.2020090203, 2020 (In Russ.).
4. Florian L., Inclusive Pedagogy: A transformative approach to individual differences but can it help reduce educational inequalities? *Scottish Educational Review*, 47(1), 5–14, Retrieved 22/01/2020, from <https://eric.ed.gov/?id=EJ1093085>, 2015.
5. Florian L., & Linklater H., Preparing teachers for inclusive education: using inclusive pedagogy to enhance teaching and learning for all. *Cambridge Journal of Education*, 40(4), 369-386, doi: 10.1080/0305764X.2010.526588, 2010.
6. Isaev E. I., Slobodchikov V. I., *Psychology of human education: the formation of subjectivity in educational processes*. Moscow: PSTGU Publishing, 2014 (In Russ.).
7. Makoelle T., Pedagogy of inclusion: a quest for inclusive teaching and learning. *Mediterranean Journal of Social Sciences. MCSER Publishing, Rome-Italy*, 5(20), 1259-1267, doi: 10.5901/mjss.2014.v5n20p1259-1267, 2014
8. Polat F., Inclusion in education: a step towards social justice. *International Journal of Educational Development*, 31(1), 50-58, doi: 10.1016/j.ijedudev.2010.06.09, 2011.
9. Yasvin V. A., *Educational environment: from modeling to design*. Moscow: Smysl Publishing, 2001 (In Russ.).

Материал был представлен и отправлен на рецензию: 24..02.2021

Принято к публикации: 13.03.2021

Рецензент: доктор пед.наук, проф. Игорь Карапетян

The material was submitted and sent to review:24.02.2021

Was accepted for publication: 13.03.2021

Reviewer: Doctor of Sciences, Prof. Igor Karapetyan

372.2:376(072)

ENHANCING LISTENING COMPREHENSION COMPETENCE: THEORETICAL PREMISES AND PROCEDURE

Vovk Olena Ivanivna

Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy, Ukraine

The article seeks to understand the intricate nature of listening comprehension, which depends to a great extent on the specific features of spoken language. It proves that the effective listening process requires definite skills (recognition, identification, and selection), and different types of knowledge. The obtained results indicate that the ways of processing the incoming information fall into two broad categories: bottom-up and top-down. The former implies using knowledge about sounds and word meanings, which helps to assemble the understanding of what the learner hears. The latter derives from utilizing the listener's prior knowledge and his own experiences to comprehend the received input. The paper reveals that the combination of extensive and intensive types of listening proves fruitful in teaching oral comprehension. With the intention to demonstrate the practical validity of the suggested theoretical grounds, the relevant methodology of shaping listening comprehension competence is devised. The idea is maintained that processing the audio text encompasses three stages, each of which has to be provided with a set of relevant exercises which aim at simulating real-life communication.

Keywords: alien auditory competence, listening skills, methodology of developing auditory competence, system of exercises.

Introduction

It is increasingly recognized that being one of the most crucial aspects of foreign language (FL) acquisition listening comprehension (LC) yet remains deficient in support; on the other hand,